

bitrium ad ulteriorem perfectionem. Ac proinde, in capite decimo, libro secundo, sic inquit: *Ipsium adjutorii vocabulum duos indicat, operantem et cooperantem; quæ verba inveniuntur etiam in Augustino, sed in sensu longe diverso.* Augustinus enim gratiam ipsam esse vult operantem, et cooperantem simul cum libero arbitrio, ut infra suis locis ostendemus. Faustus vero per operantem intelligit hominem, et cooperantem vult esse Deum, vel gratiam, non simul, sed post hominis prævium meritum: unde post dicta verba *operantem, et cooperantem*, subjungit: *Potentem, et promittentem, pulsantem, et aperientem, querentem, et retribuentem.* Et ita neque gratiam veram operantem agnoscit, nec cooperantem ad idem omnino opus, vel ad eundem hominis affectum, sed cooperantem vocat, licet detur ad novum effectum, solum quia subjungitur priori actioni, et merito hominis, ut illum ad ulteriorem perfectionem adjuvet. De quo etiam subsequenti adjutorio, quale sit, nunquam satis ab illo auctore explicatur, ut sequenti capite dicam. Et hactenus de hujus erroris auctoribus, quorum sententias fuse explicare volui, ut plena notitia ipsius erroris habeatur, quam his temporibus existimo necessariam, et ideo in capite sequenti pluribus modis erit locupletanda.

33. *De hoc errore notantur Sulpitius et Gennadius, sine sufficienti lamen fundamento.* — Prius vero lectorem admonitum velim, nonnullos alios ejusdem temporis illustres viros hoc errore aliquando maculatos existimari, fortasse sine causa, vel sine sufficienti probatione. Unus est Severus Sulpitius, qui vitam B. Martini, et alia insignia opera scripsit, et inter sanctos recensetur die 29 januarii in Martyrologio romano, quia Gennadius, in Catalogo virorum illustrium, de illo in fine dicit, in senectute fuisse a Pelagianis deceptum, postea vero resipuisse, et penitentiam usque ad mortem egisse. Cui fidem præbet Baronius ann. 431, num. 189 et sequentibus. Sentit autem non toto errore Pelagii fuisse infectum, sed tantum doctrina semipelagiana denigratum: simulque conjectat, auctoritate Epistolæ a Cœlestino conscriptæ contra obtrepatores Augustini fuisse commotum, et ita ad saniorum mentem rediisse. Ego vero in hac re valde sum dubius, rationem autem meæ dubitationis statim aperiam. Alius enim a scriptoribus ecclesiasticis de hoc errore suspectus esse dicitur, Gennadius, ut sæpius idem Baronius testatur ann. 433, numer. vigesimo-octavo, ubi Gennadium vocat ejusdem farinae cum

Cassiano; et numer. trigesimo, dicit Gennadium æque Pelagianum Cassianum excusare, et Prosperum damnare. Idemque colligi potest ex eo quod Faustum etiam et ejus libros laudat, ut mox videbimus; item ex eo quod, in eodem libro de ecclesiasticis scriptoribus, Rufinum vehementer laudat, et in fine illum Hieronymo præfert, cum tamem etiam ipse Rufinus de pelagiana hæresi suspectus sit, et ideo opera ejus inter apocrypha a Gelasio censentur, quia hoc in eis Hieronymus annotavit. Unde tandem affirmat Baronius, ann. 490, numer. quadragesimo-quinto, Gennadium fuisse unum ex Gallicanis presbyteris, de quibus Prosper et Hilarius apud Cœlestinum conquesti sunt, propter Semipelagianorum doctrinam contra Augustinum. Idemque affirmat auctor censuræ ad librum de Ecclesiast. dogm., in 3 tom. operum Augustin., in Append., in princip. Qui etiam addit, etiam in illo libro haberi nonnulla, in quibus latet semipelagiana doctrina, et ideo caute legenda esse.

34. *Argumentum cur Severus inter Semipelagianos annumerari non debet.* — Hinc ergo dubium mihi oritur de his quæ Gennadius de Sulpitio Severo refert; qui enim fieri potest ut Severum deceptum dixerit, sequendo errorem quem ipse approbabat? aut quomodo in laudem illius ponit, quod peccatum illud penitentia delere studuerit, cum ipse in Cassiano et Fausto illud peccatum non damnaverit, sed defendere? Respondebit forte aliquis cum Baronio, in posteriori loco allegato, Gennadium ipsum etiam resipuisse, quia ipse, in ultimo capite sui libri de Scriptoribus ecclesiasticis, de se refert, inter alia opera scripsisse librum quemdam de sua fide, eumque ad Gelasium Pontificem misisse, quod est signum fidelis et catholici scriptoris. Imo, conjectat Baronius illum librum fuisse, qui nunc extat de Ecclesiasticis dogmatibus, et a Gelasio fuisse correctum et emendatum, et auctorem in meliorem frugem fuisse mutatum, factumque plene Catholicum, et ad Massiliensem episcopatum promotum. Nam Adrianus Papa, in epistola ad Carolum Magnum pro defensione secundæ Synodi Nicenæ, in capit. quinquagesimo-quinto, illum sub nomine Sancti Gennadii, Episcopi Massiliensis, allegat.

35. *Refutatio evasionis.* — Sed hoc imprimis non expendit difficultatem; nam certe, si Gennadius Semipelagianus fuit, in eodem errore perseverabat, quando librum de viris illustribus scripsit, quandoquidem Cassianum, Faustum, et alios illius erroris sectatores de-

fendit; quomodo ergo in eodem opere Severum Sulpitium ejusdem erroris notat, illumque laudat quod tandem resipuerit? Deinde, caput illud ultimum de viris illustribus, in quo dicitur Gennadius de se loqui, deest in eo libro prout habetur in fine primi tomi operum sancti Hieronymi. Præterea auctor censuræ ad lib. de Ecclesiast. dogmat. in tertio tomo operum Augustini, negat Gennadium fuisse Episcopum, sed tantum presbyterum. Quod si in hoc major fides adhibenda est epistolæ Adriani, ut revera est, potius ex illa colligitur Gennadium nunquam fuisse Pelagianum, quia, si fuisset hæreticus, etiamsi resipisset, non tanto honore ab Adriano Papa ad fidei dogma confirmandum allegaretur. Fieri ergo potuit ut ea quæ de Cassiano et Fausto scripsit, non per errorem in doctrina, sed per ignorantiam facti dixerit, quia in bono sensu illorum sententias et loquendi modos interpretatus est. Cum enim nunc aliqui catholici id facere tentaverint, et non propterea in hæresis suspicionem veniant, quid mirum quod idem potuerit Gennadio accidere?

36. Et sane ita de illo sentire videtur Platina, cum in vita Symmachi circa finem dicit: *Hujus (id est Symmachi) tempore Ecclesiam Dei multum juvit Gennadius Massiliensis Episcopus, qui, diligens Augustini imitator, et librum de dogmatibus composuit, et quid cuique ad salutem necessarium esset, declaravit.* Quod si hoc verum est, facile expenditur dubitatio posita; nam fortasse Severus Sulpitius, a Pelagianis deceptus, aliquo tempore ipsorum errores aperte professus est. Si vero fateamur Gennadium aliquando aperte contra Augustinum, cum Semipelagianis, sensisse, necessario fatendum est, cum de Severo loquitur, graviores in illo errore Pelagianum notare, quam in Massiliensibus fuerit. Verumtamen etiam illa narratio de Severo mihi est valde incerta, quia in Martyrologio Romano, die vigesima nona januarii, Sulpitius Severus, discipulus sancti Martini, et Episcopus Bituricensis, inter Sanctos numeratur, et virtutibus ac eruditione conspicuus dicitur, nullaque lapsus illius fit mentio. At vero, in die vigesima-sexta ejusdem mensis, dicitur *ejus vitam et mortem pretiosam gloriosis miraculis commendari.* Unde Guibertus Abbas, in Compendio Apologiæ pro Severo, dicit *nusquam, nisi in solo Gennadio legi, fuisse Severum a Pelagianis seductum; qui nescio, utrum hoc ipse alicubi legerit, an ex sola fama, quæ facta infectaque docet, didicerit.* De his ergo duobus,

Severo et Gennadio, nihil certo statuere possumus, nisi quod in catholica doctrina decesserint; quales autem aliquando fuerint, ad doctrinam postea tradendam non refert.

CAPUT VI.

NONNULLIS PROPOSITIS DUBIIS SEMIPELAGIANUS ERROR AMPLIUS EXPLICATUR.

1. *Præcipuus error, ac cæterorum origo.* — Primus ac præcipuus error Massiliensium, ac cæterorum fundamentum fuit: *Gratiam Dei secundum merita hominum dari*, ut ex Augustino, libr. de Prædest. Sanctor., Prospero et Hilario, in epistolis ad ipsum sumitur, et optime declaravit idem Prosper in epistola ad Rufinum, initio. Unde operæ pretium est exponere, in quibus actibus liberi arbitrii illud meritum ponerent; quale et quam necessarium existimarent esse illud meritum ad gratiam obtinendam, quid comprehenderent sub illa gratia, quæ propter tale meritum datur; ac subinde an sincere et proprie nomine gratiæ uterentur, vel etiam palliate Pelagianorum more, quæ omnia sequentibus dubiis explicitius disseremus.

In quibus actibus, seu in quo usu liberi arbitrii hoc meritum Semipelagiani collocaverint.
Dubium 1.

2. *Prima sententia in proposito dubio.* — Aliqui existimant posuisse hoc meritum in sola voluntate credendi, quam a solo libero arbitrio esse credebant, vel etiam in fide quadam imperfecta et naturali, quæ statim ex illa voluntate efficaci oriretur. Ita significat Augustinus, libr. de Prædestinatione Sanctorum, ubi, hac ratione, totam disputationem contra Semipelagianos ad hoc reducit, ut fidem et initium fidei non ex solo libero arbitrio, sed ex gratia Dei esse ostendat, ac proinde, si quod est in fide meritum, non esse mere humanum, sed esse ex gratia. Neque etiam ipsam fidem voluntatemve credendi esse posse ex merito humano, tum quia alias non esset gratia, tum etiam quia ipsa fides est omnis meriti initium, et consequenter fidei initium est initium totius gratiæ et sanctificationis, ut idem Augustinus dixit epist. 107, in fine.

3. *Secunda sententia tenenda.* — Sed, quamvis verum sit Semipelagianos posuisse hoc meritum in voluntate credendi, et fide naturali, non tamen in sola illa. Quia Augustinus non

ponit exclusivam, licet disputationem ad illud caput, tanquam ad principale, revocet, quia, illo secluso, facile cætera ruunt: et alii Patres alios actus numerant, qui, etiam in his quæ, ex Cassiano et Fausto retulimus, evidentissime continentur. Sic enim aiunt, *desiderantibus, petentibus, pulsantibus, et quærentibus gratiam dari*. Et ideo Concilium Arausic., canone tertio, specialiter loquitur de invocatione humana; et canone quarto, de voluntate salutis, quæ gratiam præcedat; et canone sexto: *Si quis sine gratia Dei, credentibus, volentibus, desiderantibus, vigilantibus, studentibus, quærentibus, pulsantibus, etc.*, quæ omnia recenset, quia in his omnibus illud meritum gratiæ ponebant Semipelagiani, quæ interdum a Cassiano explicantur, interdum sub nomine *laboris humani* omnia comprehenduntur, ut constat ex libro decimo secundo, de Institution. renuntiant., capit. decimo quarto; et Prosper, in dicta epistol. ad Ruffinum, ex sententia Semipelagianorum, ait Deum expectare homines, *quo unusquisque secundum voluntatis suæ motum, si quæsierit, inveniat; si petierit, recipiat; si pulsaverit, introeat; et infra: Ut qui voluerint credant, et qui crediderint, justificationem merito fidei et bonæ voluntatis accipiant.*

4. *Ulterior interrogatio in ipso dubio principali.* — *Responsio.* — Sed quæri ulterius potest, an isti posuerint hoc meritum in his operibus tantum quæ ante justificationem usque ad fidem præcedunt, vel etiam in omnibus bonis actibus, aut operibus, vel laboribus, post quæcumque gratiam, vel justificationem factis, etiamsi sola facultate liberi arbitrii, absque cooperatione gratiæ, efficiantur? Respondetur dubium non esse quin de omni bono usu naturali liberi arbitrii, sive antecedat, sive comitetur, sive sequatur fidem, non tantum imperfectam, sed etiam perfectam in suo genere, loenti fuerint. Nam de antecedentibus et comitantibus res est clara, de subsequentibus autem patet in primis exemplis a Cassiano adductis. Nam in hoc ordine ponit pœnitentiam David, qui jam fidem habebat, et satis perfectam, et robustam, idemque censet de voluntate ædificandi templum, quam David habuit, non solum post fidem, sed etiam post justitiam. Idemque constat ex exemplo de victoria Job, et similibus. Deinde probatur, quia Cassianus, in illis locis, non solum tractat de gratia quæ datur post fidem, ad primam justificationem consequendam, sed etiam de adjutorio gratiæ necessario ad perfectionem spiritualem in castitate, et in omni

genere virtutis, et pace, ac munditia cordis obtinenda, et hoc etiam adjutorium dicit dari hominibus ex merito laboris humani; manifestum autem est hunc laborem exhiberi a viris, non tantum jam perfecte credentibus, sed etiam justis, et ad perfectionem tendentibus. Præterea, idem aperte tradit Faustus, libro primo, capite septimo, et aliis, cujus verba jam retulimus. Ratio denique suaderi potest, quia, si voluntati hominis nondum illuminati per fidem, vel nondum confirmati per perfectam fidem, tantam vim et facultatem tribuebant, quomodo non majori ratione eandem, vel ampliolem admitterent in voluntate, et opere hominis jam quidem credentis, vel justis, propriis tantum liberi arbitrii viribus operantibus.

5. *Objectio.* — Dices, licet fortasse hoc dixerint Massilienses, in eo non errasse, neque illud pertinere ad reliquias Pelagianorum. Nunc enim opinio aliquorum theologorum est, bona opera moralia, quæ a justis fieri possunt ex solis viribus liberi arbitrii, meritoria esse gratiæ, seu augmenti ejus, quæ opinio non erronea, sed probabilis reputatur. Respondeo, quidquid sit de censura illius opinionis, de qua inferius suo loco dicemus, in duobus præcipue errasse Massilienses. Primo, quia multa præclara opera dicebant fieri posse per solas vires liberi arbitrii, quæ revera etiam a credentibus, vel a justis, sine speciali Dei favore et gratia, fieri non possunt, ut sunt pœnitentia de peccato, quæ veniam statim obtineat, victoria gravissimæ et perseverantis, imo etiam multiplicis tentationis, vigiliis, jejuniis, et orationibus perseveranter insistere, et similia. Secundo, quia, his operibus ex libero arbitrio factis, non ratione fidei, vel gratiæ in persona existentis, sed solum ratione boni usus naturalis libertatis, meritum donorum gratiæ tribuebant. Ita ut intuitu solius hujusmodi usus Deus ulteriorem gratiam concedat. Utrumque enim aperte sumitur ex sententiis Cassiani et Fausti allegatis, et utrumque ad reliquias Pelagii pertinet, ut postea ostendemus. Præterquam quod etiam est falsum dicere, opera mere humana ex solis viribus liberi arbitrii facta in homine fidei vel justo esse meritoria gratiæ, ut in fine hujus operis tractabitur.

6. *Ultima interrogatio in eodem dubio principali.* — *Responsio prima.* — Tandem vero in hoc puncto interrogari potest, an Massilienses posuerint etiam hoc meritum in operibus vel affectibus supernaturalibus, non quatenus sunt ex gratia, sed quatenus sunt ex conatu liberi

arbitrii. Aliqui enim theologi etiam hunc numerant inter errores Semipelagianorum. Referunt enim, eos dixisse, in ipsomet consensu libero, quem nostra voluntas præbet gratiæ vocanti, licet ad illum gratia etiam comitanter concurrat, tamen nostrum conatum et influxum liberum esse natura priorem, et illum expectare Deum, ut per gratiam suam adjuvet voluntatem nostram ad consentiendum, et ita etiam quoad hoc posuisse initium salutis ex nobis, quia initium illius consensus est a nobis, et ratione illius, ut præcise est a libero arbitrio, Deum hominem dicebant adjuvare. Et hoc modo intelligendum putant canonem quartum Concilii Arausicani, ubi damnantur dicentes, *Deum expectare voluntatem nostram, ut a peccato expurgemur*. Et eodem modo intelligent Semipelagianos subjecisse gratiam libertati, et fecisse illam pedissequam liberi arbitrii in concursu, quem ad eundem supernaturalium actum habent. Ac denique sic etiam interpretabuntur, quod Prosper in epistol. ad Augustinum eosdem dixisse refert: *Libertatem tunc juvandam Dei auxilio, si, quod Deus mandat, elegerit; et quod subjungit: Obedientiam esse priorem, quam gratiam; et quod ait Hilarius: Neque alicui operi curationis eorum adnumerandum putant, exterrita, et simplici voluntate ægrotum velle sanari.*

7. *Rejicitur responsio.* — Verumtamen hæc tam subtilis distinctio, et speculatio non habet fundamentum, vel in dictis Cassiani aut Fausti, vel in his omnibus quæ ex Concilio Arausicano, aut ex sanctis Augustino, Prospero aut Hilario de hoc errore colligi possunt, sed potius contrarium; quia Concilium Arausicanum, canonibus tertio, sexto, septimo et sequentibus, per initium salutis aut fidei, non explicat solum concursum, vel conatum voluntatis cum operante et cooperante gratia, sed aliquem actum, vel affectum humanum sine his gratis factum, qualis est invocatio humana, desiderium aliquod salutis, electio, labor, et similia; et e contrario, in canone quinto, per initium fidei intelligit *credulitatis affectum*, qui ex inspiratione divina concipitur. Neque comparat in eodem actu conatum voluntatis ad concursum Dei, sed unum actum ad alium, vel alios distinctos, et damnat dicentes actum naturalibus viribus factum, esse rationem obtinendi gratiam, aut fidem. Neque damnat dicentes talem actum fieri sine concursu Dei, aut prius elici a voluntate, quam fiat a Deo, quia, nimirum, neutrum legimus dixisse Massilienses, sed damnat eos qui, cum dicerent

tales actus fieri solis viribus liberi arbitrii (quod non excludit generalem concursum Dei), dicebant esse causam et principium salutis, et fidei, seu gratiæ, quæ esset res distincta a tali actu, et effectus illius meriti.

8. *Secunda responsio.* — Et ideo etiam Concilium Tridentinum, sessione sexta, capite quinto, volens tradere doctrinam contrariam Semipelagianorum errori, docet initium salutis sumi a vocatione antecedente omnia merita, et re ipsa distincta a concursu libero voluntatis. Ponebant ergo Massilienses hoc principium, vel meritum in aliquo actu, qui a nobis fiat cum solo Dei concursu, nec comparabant illa duo inter se, nec de hoc fuit unquam controversia inter illos et Patres. Quod etiam aperte ostendunt verba Augustini, libro de Prædestinatione Sanctorum, capite secundo, quibus explicat punctum controversiæ, in quo Galli nondum a Pelagianis discedebant. Et ex verbis Prosperi et Hilarii, qui semper referunt hujusmodi actus, *velle credere, credere, invocare, velle sanari*, et similia, quæ significant actus ipsos, quos dicebant fieri a libero arbitrio sine adjutorio gratiæ, et in illis ponebant tale meritum; et gratiam retributam talibus actibus ponebant in alio nobiliori effectu, vel dono ab ipsis actibus distincto, ad quod recipiendum dicebant præparari voluntatem, prioribus actibus naturaliter elicitis. Et hoc ipsum evidenter declarant Cassianus et Faustus in suis sententiis, et quidquid aliud eis attribuitur, voluntarie excogitatum est.

9. *Præcedens responsio acceptatur et probatur.* — Unde etiam constat neque Massilienses ita distinxisse in ipso voluntario consensu conatum liberi arbitrii a cooperatione Dei, ut illum dicerent esse priorem et rationem alterius, et ideo illum vocaverint initium salutis ex parte nostra. Nam, præterquam quod nihil tale in eorum scriptis reperitur, nec de illis relatum invenitur, illud ipsum etiam ipsi naturali lumini rationis repugnat, ut infra suis locis ostendemus, ideoque, sine magno fundamento et evidentiâ verborum illis attribuendum non esset. Quocirca, a Patribus non arguuntur dixisse initium salutis vel fidei esse ex nobis, quia dicerent influxum liberi arbitrii in consensum, esse priorem cooperatione Dei, sed quia dicebant illum actum fieri a nobis, id est, sine prævia interna gratia, et inspiratione ac illuminatione divina præparante voluntatem. Et e contrario Concilium Tridentinum, per initium salutis, non expli-

cuit cooperationem Dei ad illum consensum, sed vocationem per tactum Dei, et præviā illuminationem, et inspirationem. Et ob eamdem causam, Augustinus sæpe docet Deum inchoare nostram salutem operando in nobis sine nobis, quod facit per veram et internam vocationem omnino gratuitam, et omne meritum nostrum antecedentem, quam non admittent Massilienses, et ideo errabant. Ergo in illo prævio merito, quod ponebant, multo minus ponebant propriam cooperantem gratiam, sed solum generalem influxum naturæ. Ac proinde non ponebant tale meritum in actu libero in re ipsa facto ex gratia, sic vel sic considerato, sed in solis quibusdam bonis actibus mere naturalibus. Et hoc modo subiciebant gratiam bono usui libertatis, puro (ut sic dicam), id est, omnem influxum gratiæ in re ipsa excludentem, seu mero conatui humano, id est, non elevato per ullam gratiam ad superiorem ordinem, qualis est conatus quem voluntas adhibet in actibus, quos sine cooperante gratia non facit.

10. Quo sensu Semipelagiani locuti sint, atque a Concilio Arausicano damnati. — Denique, hinc intelligitur quo sensu dixerint, Deum expectare voluntates nostras, et quo etiam sensu id a Concilio Arausicano damnatur. Intelligebant enim Deum expectare voluntatem hominis, ut se præparet suis viribus, ut ad fidem, vel penitentiam vocetur per gratiam, vel (quod gravius) ut ipsam salutem gratiæ et perfectionem recipiat. Et hoc est quod damnatur in dicto canone quarto Concilii Arausicani. Cum enim intenderet reliquias Pelagianorum extinguere, ut infra videbimus, in sensu illis contrario loqui debuit. Et hoc etiam manifestat Concilium in omnibus canonibus sequentibus. In quibus eisdem verbis quibus Semipelagiani suum declarabant errorem, illum damnat, et contrariam veritatem docet. Quocirca, sicut Semipelagiani hinc constituentes hominem cum nudo libero arbitrio, et inde Deum largitorem totius divinæ gratiæ a prima usque ad ultimam, dicebant expectare Deum, ut homo inchoet bonum opus liberi arbitrii prius quam ipse incipiat opus gratiæ; ita Concilium in eodem sensu damnat dicentes, Deum expectare hominis voluntatem, ut a peccato purgari velit, docetque Deum incipere infundendo spiritum gratiæ, et per illum voluntatem salutis in homine efficiendo: quod pertinet ad primam vocationem prævenientem consensum, non ad cooperationem ipsius consensus.

11. *Salus a Deo manat; illi homo respondet.* — Quod etiam patet ex testimoniis Scripturæ, quibus suam doctrinam confirmat. Unum est illud: *Præparatur voluntas a Domino.* Quod de præparatione quam solus Deus facit, intelligit Augustinus, quæstione secunda, ad Simp. Nam *hominis etiam est præparare cor*, ut dicitur Proverb. decimo sexto; unde nobis dicitur: *Præparate corda vestra Domino*, 1 Reg. septimo; hæc autem præparatio secunda fit ab homine cum Deo, et gratia ejus cooperante; illa vero prior, quæ antecedit, fit a solo Deo per gratiam excitantem, seu vocationem, ut ibidem ait Augustinus, et libro de Prædestinatione Sanctorum, capite sexto, et decimo sexto, et contra duas epistolas Pelagianorum, capite octavo et nono, et libro secundo de Peccator. merit. et Remiss., capite decimo octavo. De hac ergo præparatione per solam Dei prævenientem gratiam loquitur illud Concilium, cum docet Deum non expectare hominem. Aliud testimonium est illud ad Philippens. secundo: *Deus est qui operatur in vobis, et velle, etc.*, quod etiam facit Deus per congruam vocationem, ut eisdem locis Augustinus exponit; præsertim dicta quæstione secunda ad Simpli.; itemque libro de Bon. pers. capite decimo tertio, et libro de Grat. et liber. Arbit., capite decimo sexto, et decimo septimo. Hominem ergo nondum vocatum non expectat DEUS, ut illum vocet (ut infra, contra hunc errorem Semipelagianorum, ostendemus, nunc enim solum illum explicamus); hominem autem jam supernaturaliter excitatum et vocatum expectat Deus, ut libere consentiat, et ad ulteriorem gratiam se disponat, ut infra, cum de gratia efficaci tractaverimus, declarabimus et ostendemus.

Quam gratiam intellexerint Semipelagiani dari nobis a Deo, intuitu boni usus naturalis libertatis. Dubium 2.

12. Circa secundum principale dubium de entitate, videlicet prædictæ gratiæ, Augustinus, libro de Prædestinatione Sanctorum, capite secundo, solum refert ex sententia Pelagianorum, fidem inchoari a nobis ex nobis, ex merito autem illius initii augeri a Deo. Et de hoc ipso augmento non explicat quale sit, potest autem intelligi, vel de augmento essentiali, vel intensivo, vel etiam de perfectione, quam accipit fides ex conjunctione charitatis; Prosper autem, in epistola ad Ruffin., justificationem absolute ponit sub illo merito, ex

sententia Massiliensium: *Ut qui voluerint, inquit, credant, et qui crediderint, merito fidei et bonæ voluntatis justificationem accipiant.* Per justificationem autem intelligere videtur, non solum sanctificationem per infusionem gratiæ habitualis, et remissionem peccatorum, sed etiam totum progressum a fidei conceptione usque ad illum terminum, et ita includit tam habitum infusionem, quam donationem actuum supernaturalium, et auxiliorum quæ ad illos actus necessaria sunt. Et ita in alia epistola ad Augustinum: *Ad hanc*, inquit, *gratiam, qua in Christo renascimur, per naturalem facultatem petendo, querendo, pulsando perveniri dicunt*: et in sequentibus dixisse refert, se *auxilium gratiæ, et salvantem gratiam merito suæ credulitatis accipere.* Idemque sentit Hilarius dicens: *Ut eo merito, quo crediderint, se posse sanari, et voluerint, et ipsius fidei augmentum, et totius sanitatis suæ consequantur effectum*: et infra: *Ut adjuvetur qui cœperit velle.* Omne ergo genus gratiæ, sive habitualis, sive actualis, seu auxiliantis huic merito tribuisse videntur. Quod etiam ex sententiis Cassiani et Fausti non obscure sumitur, cum etiam totam perfectionem spiritualem huic humano merito supponere videantur. Nam, licet fateantur sine gratia Dei non posse comparari, sentiunt tamen præire semper laborem humanum, et gratiam subsequi, ut ulterius homo semper progrediatur.

13. *Dupliciter intelligi potest gratiam conferri humano merito, ut volebant Semipelagiani.* — Quocirca, in hoc dubio exploratum quidem videtur Semipelagianos totam gratiam subjecisse aliquo modo humano labori, ejusque merito; de modo autem quo id intellexerint, non ita constat. Duobus enim modis intelligi potest, aliquam gratiam dari merito illius humani affectus, aut fidei, vel operis, scilicet, vel proxime, vel saltem remote, seu partim proxime, partim remote. Loquendo ergo posteriori modo, clarum est totam salutem nostram posuisse Semipelagianos in illo vel ab illo merito humano, quia per illud sufficienter distinguebant prædestinatos a reprobis, ut constat ex citatis epistolis; ergo sentiebant totam salutem dari aliquo modo propter illud meritum: ergo vel proxime, vel saltem remote, et radicaliter. Deinde hoc ut minimum probant testimonia adducta. Ac tandem declaratur, quia dicebant per voluntatem credendi, verbi gratia, acquiri fidem aliquam inchoatam, et propter hanc tribui perfectionem fidei, et per hanc impetrari auxilium ad ulteriorem

perfectionem; ergo ita progrediendo, tota salus, et omnes gratiæ ad illam necessariae ab illo humano merito proveniunt.

14. *Num iidem posuerint singula dona gratiæ dari proxime pro aliquo merito humano.* — Difficultas autem est, an etiam senserint, omnia et singula gratiæ dona proxime, et immediate dari propter aliquod humanum meritum. In quo puncto mihi non est certum quid illi senserint, vel an omnes in eadem sententia quoad hoc punctum convenerint. Hinc enim difficile creditur videtur, eos assensisse, vel primam gratiam sanctificantem cum remissione peccatorum, et aliis virtutibus, et donis infusis dari proxime et immediate propter aliquem laborem humanum, seu propter actum mere naturalem, et solis viribus liberi arbitrii factum, vel actus ordinis supernaturalis omnes dari immediate propter aliquod bonum meritum naturale; ergo non oportet hæc illis attribuere, cum ea non expresserint, nec necessario ex eorum dictis sequantur: satis enim est quod dixerint mereri homines auxilia supernaturalia, vel aliquod primum, quo bene operando supernaturaliter, ulteriora auxilia, et dona consequantur. Sed, licet ex vi meriti primi auxilii gratiæ quod ponebant, nihil aliud consequi, aut necessarium esse videatur, nihilominus, eorum scripta attente considerando, multo plura dona gratiæ, censebant retribui labori et merito humano. Nam imprimis Cassianus, ut vidimus, propter penitentiam conceptam ex solo bono usu liberi arbitrii, censuit retributam fuisse Davidi peccati sui remissionem; et latroni, propter naturalem fidem statim repromissum esse paradysum; et Abraham, propter fidem quam per libertatem arbitrii exhibuerat, justificationem esse. Et ita quoad remissionem peccatorum, verisimile est eos sensisse, immediate obtineri per naturalem penitentiam, ex solo bono usu liberi arbitrii conceptam. Quid autem illi de habitibus infusis senserint, an scilicet infundantur cum remissione peccatorum et cum interna animæ renovatione; quidve de actibus supernaturalibus existimaverint, an scilicet necessarii sint, necne, exploratum non est, nec illis temporibus expresse controvertatur, et ideo de his certo dicere non possumus, an crediderint, hæc dari propter tale meritum. Solum enim peccatorum remissionem, et gratiæ adjutorium aperte dixerunt dari propter tale meritum. Hoc autem non tantum intelligebant de uno primo auxilio, per quod reliqua obtinebant, sed etiam de